

Het ingekorte pand waar PKA ooit begon, tijdens de sloop, 1983

Noordeinde te St. Anna Parochie; bewoond bij de eigenaarsche de wed. W.O. Zaagmans. Breeder omschreven bij biljetten. Dagelijks te bezichtigen, behalve zondags. Te aanvaarden den 12 mei 1861." Koopmans werd geboren in 1824 te Beetsterzwaag. Hij was getrouwd met Aaltje Hendriks Fortuin. Zij kwam uit Lemmer. De nieuwe smid te St.-Annaparochie verzocht in een advertentie in de LC zijn "mede-ingezetenen om hunne gunst" en beloofde "zich door goed werk en goede behandeling waardig te maken." Als dat niet hielp. In 1862 werd op verzoek van hof- en grofsmid Koopmans een noodstal op de vaartswal geplaatst. Op een oude foto van het Noordeinde is deze noodstal te ontwaren. Die foto is in 1885 gemaakt door Hendrik Rinzes Koopmans, een zoon van onze grofsmid. Koopmans was fabrikant van "bliksemafleiders met windijzer en van kettings-eggen," waarmee hij prijzen won op tentoonstellingen van de Friesche Mij van Landbouw. Hij maakte, herstelde en plaatste kachels, sjudpotten (gebruikt voor vlasverwerking) en hij kon heel goed biljarten, zo goed dat hij werd uitgesloten van wedstrijden in het café van Sjoerd van Kammen te St.-Annaparochie. Voorts had hij eigengemaakte schaatsen in de handel (f 3,- per paar) en vreemd genoeg ook Peru-guano (mest) en veevoeder (aardnootkoeken).

Wiebe Walings Wiersma

Aaltje Fortuin geraakte op een donkere avond in april 1880 bij Ferwerda's brug (t.o. Van Harenstraat 31) in de Oostervaart. Ze overleefde de val. In 1897 verkocht Koopmans huis, smederij en erf (3,60 are) aan Wiebe Walings Wiersma. Hij werd geboren in 1869 te Dongjum. De grofsmid was getrouwd met Tette de Beer (kwam van Tzummarum). Bij het kinderloze echtpaar woonden tal van smidsknechten in, maar ook rijwielherstellers, want Wiersma legde zich ook toe op een nieuw fenomeen: de fiets! Maar ook het tweewielige motorrijtuig had zijn aandacht. Wiersma bezat er een, net als de St.-Annabuurtsters Gerardus Huizenga (winkelier en fietsenfabrikant) en Jacobus Lijbring (huisarts). Wierma en Huizenga maakten voor gezamenlijke rekening fietsen. Dit fietshuwelijk duurde tot 1904. Wiersma was agent van Fongers rijwielen en voor wie niet wilde peddelen, maar wel een dagje wilde toeren, had Wiersma (in 1914) een huurauto met vertrouwde chauffeur beschikbaar.

Glotzbach

In mei 1921 verhuisde het echtpaar Wiersma-de Beer naar Leeuwarden. Nieuwe eigenaar

was Rinze van der Mark die eerder smid op het Oosteinde was (ooit Van Harenstraat 64), maar nu met zijn vrouw Trijntje Stienstra en kinderen van Leeuwarden verhuisde naar het Noordeinde. In 1930 verkocht Van der Mark de smederij aan Frederik Georg Glotzbach. Hij werd geboren in 1886 te Peins. en was getrouwd met Jetske Spoelhof. Het echtpaar kreeg vier kinderen. De smid hield zich net als zijn voorgangers bezig met het nazien, repareren en plaatsen van haarden en kachels. Ook richtte Glotzbach sr. in 1930 het bestaande voorkamertje in tot winkel. De zoon des huizes, Johannes Martinus verkocht hier "sigaren, sigaretten, tabak, koffie, thee, de bekende soorten van Douwe Egberts met punten voor Friesch koperwerk." De eigenlijke toegang tot de smederij bestond uit een dubbele deur. Hierdoor werden ook de woonruimtes bereikt. Het gezin Glotzbach verhuisde in 1946 naar een winkelhuis op het Zuideinde (ooit Warmoesstraat 2/4). Dat jaar werd op verzoek van Piet Kampen de voorgevel vernieuwd en de werkplaats vergroot (en daarmee de woonruimte verkleind). Hij was de nieuwe eigenaar van de smederij, maar noemde zich liever fabrikant. Kampen werd geboren in 1919 te Wier en was getrouwd met Anna Haima. Zij kwam van Barradeel. Het echtpaar kreeg in de periode 1948-1956 vijf kinderen: Geertje, Sipkje, Jan, Tjitske en Johanna. Kampen noemde zijn zaak PKA en die zaak onderging door de jaren heen een enorme ontwikkeling. Hij verbouwde hier aan de lopende band, kocht pand na pand op, liet ze slopen

en stichtte begin zestiger jaren vorige eeuw een nieuwe machinefabriek.

PKA

In 1948 werd achter het pand dat wij thans behandelen een nieuwe loods gebouwd, zo diep als de tuin het toeliet. De lokale kranten besteedden er aandacht aan. "Een nieuwe industrie in opkomst. Een deze dagen hebben wij het genoeg gehad om een bezoek te mogen brengen aan het Noordeinde, waar vroeger de dorpsmederij was gevestigd van baas Wiersma, later Van der Mark en Glotzbach en waar thans is verzezen een moderne werkplaats, waarin het gewone smederij-bedrijf en tevens het constructiewerk wordt uitgeoefend. Wij bedoelen het bedrijf van de heer P. Kampen. Deze jonge eigenaar heeft het zeer goed aangevoeld, dat nu, met de mechanisatie in de landbouw, ook de dorpsmederij zich moet aanpassen. Het Bildt met zijn uitgesproken landbouwbevolking, welke zich ook gaat aanpassen bij deze mechanisatie, heeft behoefte aan zulk een bedrijf, waar alles, wat hiervoor nodig is, gemaakt en gerepareerd kan worden. De nieuwe werkplaats heeft thans een oppervlakte van ongeveer 220 m², welke oppervlakte thans wordt gebruikt voor opslagruimte. In de werkplaats zijn geplaatst de modernste machines, t.w. een zaagmachine, verschillende boommachines, buigbare asmachines, zware draaibank, smeed-veerhamer en ventilatoren voor de uren; nog zal worden geplaatst een lichtere draaibank voor het meer kleinere werk."

'Fabriek'

Aardappellichters, landbouwwagens op luchtbanden en aanhangwagens werden er gefabriceerd en niet slechts voor gebruik in Nederland. PKA exporteerde. Buiten Kampen zelf en de boekhouder werkten er tien personen. Door de overstelpende drukte in het bedrijf, was wat het gemeentebestuur betrof, in 1950 een grens bereikt. Er zouden in geen geval geen verdere uitbreiding meer plaats vinden. Mocht een uitbreiding dan toch noodzakelijk zijn, dan uitsluitend op het industrieterrein aan de Zuiderweg. De relatie bedrijf-gemeentebestuur kwam nog duidelijker naar voren toen raadslid Sierd P. Tuinstra vragen stelde "over de situatie aan het Noordeinde, waar de landbouwwerktuigenfabriek, die aldaar is gevestigd voor haar werkzaamheden vaak gebruikt maakt van de straat. De voorzitter deelde mee, dat aan de exploitant van de fabriek is meegedeeld, dat hij, als de nieuwe weg Oudebildtdijk-Berlikum gereed is, het Noordeinde niet meer kan gebruiken als werkplaats." Dit probleem werd later opgelost. De gemeente ruilde grond met die van de firma Pars en zo kon een achteringang gecreëerd worden langs de havermoutfabriek. Vooreerst waren de partijen weer uit de problemen.

Kantoor

Ondertussen bracht de LC in januari 1952 de lezers op de hoogte van het feit dat de landbouwwerktuigenfabriek te St.-

Annaparochie was verkocht: "Ten overstaan van notaris R.Tj. Timmer is krachtens art. 1223 B.W. verkocht huizinge met smederij, landbouwwerktuigenfabriek en kantoorgebouw aan het Noordeinde no. 633, groot 5 are 48 c.a. Na combinatie van de gebouwen en de roerende goederen is koper de heer W. Annema te Franeker voor f 12.684,50 voor nader te noemen lastgever." In 1960 verhuisde het gezin Kampen van hier naar de overkant van de Noordervaart (nu Stadhoudersweg 27) en werd in het pand dat wij nu behandelen het kantoor van N.V. Machinefabriek Kampen gevestigd. Een jaar later vond de vernieuwing van het bedrijf plaats. Alle oude panden, huizen, hokken, loodsen en wat dies meer zij, werden gesloopt en er verrees een nieuwe machinefabriek met pompen. Die bezinepompen waren met het middenbouwwerk veel oostelijker van de straat af gesitueerd dan de rooilijn van de oude bebouwing en dat hield in dat het westerse stuk van het pand moest worden afgebroken om ruimte geven aan de oprit die zich gaandeweg van de straat afboog richting de pompen. Dus dit pand bleef met de nieuwbouw in 1961, weliswaar in verkorte versie, bestaan en stond vanaf de invoering van de officiële adressen in 1964 bekend als Stadhoudersweg 16.

Tot slot

In februari 1965 meldde de LC de lezers dat er moeilijkheden waren bij "NV Kampen te Sint Anna. De directeur van de NV is van zijn functies ontheven. De toegang tot de fabriek is hem ontzegd. (...) Op het ogenblik bestaat de raad van commissarissen van het bedrijf alleen nog uit de heer A. Sevenster te Sint Annaparochie. De heren M.T. la Gro en R. Kiestra hebben wegens drukke werkzaamheden onlangs hun ontslag genomen. Zoals wij gisteren meldden heeft de NV surséance van betaling aangevraagd. (...) De heer S. Woudstra te Leeuwarden is tijdelijk met het beheer over het bedrijf belast. Deze deelde ons mee, dat er geen bezorgdheid hoeft te bestaan over de positie van de ongeveer dertig werknemers. De orderpositie is voldoende en men beschikt over volop werk." In 1980 meldde De Bildtse Post dat machinefabriek Kampen overgenomen was door Boorbedrijf Van Pijkeren en Boeve uit Kampen. Er werkten destijds nog zes man. In 1983 viel het doek. De machinefabriek werd gesloopt. De woningstichting liet er nieuwbouwhuizen bouwen. Tot zover. Tot de volgende week.

Douwe Zwart

